

ŞAHABETTİN SÜLEYMAN'IN OYUNLARI VE ARALARINDA ADLI TEK PERDELİK KOMEDİSİ

Serdar Soydan*

Fecr-i Ati oluşumunun sloganı haline gelen “*Sanat, şahsi ve muhteremdir*” sözünün sahibi, ilk modern edebiyat tarihçimiz¹ ve bizde yazılan ‘ilk’ oyunun yazarı² Şahabettin Süleyman’ın oyunları, Tahsin Nahit’le birlikte kaleme aldığı iki oyun dışında Latin harflerine çevrilmemiştir.³ Aslında sadece oyunları değil; Şahabettin Süleyman’ın hikâyeleri, ‘tekellümü’ (konuşmaya dayalı) hikâyeleri, edebiyat tarihleri, eleştirisi, inceleme ve okul kitapları da henüz çevrilmemiş, neredeyse unutulmuştur. Tüm bu eserlerin birkaç arşiv ve kütüphanede kalan nüshaları, umutla bir araştırmacının kendilerine uzanması muhtemel elini beklemektedir.

Şahabettin Süleyman’ın edebi görüşlerini, eserlerini ve hayatını inceleyen monografi ve eleştirisi yazıları da bir elin parmaklarını geçmemektedir.⁴ Yakup Kadri’nin anılarında⁵ ve *Fecr-i Ati*’yi ya da II. Meşrutiyet dönemini ele alan çalışmalarda rastlarız sadece Şahabettin Süleyman adına. Bu yazı, bir kaynakça iddiası taşımadığından, tüm bu eserlerin listesini vermek gibi bir uğraş içine girilmeyecektir. Anlatılmak istenen, Şahabettin Süleyman hakkında yetersiz ve sınırlı sayıda araştırmanın yapıldığıdır. Ki bu eksiklik, Şahabettin Süleyman hakkındaki kaynaklarda pek çok çelişik ve hatalı bilginin yer alması ile sonuçlanmıştır. Polat, yazarın doğum ve ölüm tarihlerinden başlayarak, eserleri ve eser verdiği türler hakkında yapılan tüm bu yanlışlıkları eserine konu etmiştir.

Örneğin, yazarın en ünlü eseri olan ve tefrika edildiği dönemde fırtınalar koparan *Çıkmaz Sokak*’ı karısı İhsan Raif’le beraber yazdığı bilgisi verilebilmektedir.⁶ Tahsin Nahit ile

* Boğaziçi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Araş.Gövr.

¹ Bu yorum Nazım H. Polat’ındır. Nazım H. Polat, *Şahabettin Süleyman*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Türk Büyükleri Dizisi, 1987, Arka kapak’tan

² Bu yorum, Yakup Kadri’nin “Resimli Kitap”ın Musahabe-i Edebiye’si Münasebetiyle” adlı 1909 tarihli eleştirisi yazısından alınmıştır.

³ Bu iki oyunun ilki *Kösem Sultan*’dır ve 1990 yılında *Kültür Bakanlığı Yayınları* tarafından İnci Enginün çevirisi ile basılmıştır. Diğer oyun ise 2004 yılında *Bordo Siyah Yayınları* tarafından Sibel Ercan’ın çevirisi ile basılan *Ben... Başka!* adlı eserdir.

⁴ Bu konuda en önemli kaynağı Nazım H. Polat’ın adı geçen monografisi teşkil etmektedir.

⁵ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1969

⁶ Attila İlhan 1999 yılının Mart ayında yayınlanan *Hürriyet Gösteri* dergisinin 209. sayısında yer alan “Edebiyatımızda Unutulanlar, Unutturulanlar” adlı dosyaya verdiği yazıda, Şahabettin Süleyman’ın *Çıkmaz Sokak*’ı eşi İhsan Raif Hanım ile yazdığını söylemektedir.

birlikte yazdığı *Ben... Başka!* adlı eserle aynı kitapta yer alan *Kırık Mahfaza* adlı oyun da çoğu kaynakta yine Tahsin Nahit'le birlikte yazdığı bir metin olarak geçmektedir. Ya da kendi deyimi ile 'tekellümi', yani karşılıklı konuşmaya dayalı hikâye olarak adlandırdığı eserlerinin bir kısmı, özellikle *Fırtına* ve *Aralarında* adlı oyunları ile aynı kitapta yer alanlar da çeşitli kaynaklarda oyun olarak tanımlanmıştır. Metin And gibi tiyatro araştırmacılarımız bile bu eserleri adlandırırken çelişik ifadeler kullanmıştır. Ayrıca *Uçurum*, *Siyah Süs* ve *Osman-ı Sani* adlı, varlığı, yazılıp yazılmadığı tartışmalı metinleri de vardır.

Tüm bu bilmezlik ve kıymet vermezlik içinde, Şahabettin Süleyman'ın ikisini Tahsin Nahit ile birlikte yazmış olduğu altı oyunu günümüze ulaştırmıştır. Bu altı oyun üzerine yapılacak kuramsal ve izleksel okumalar Şahabettin Süleyman'ın Osmanlı Tiyatro Edebiyatı Tarihi içinde konumlandırılmasını sağlayabilir. Tiyatro edebiyatına önem vermiş, bu konuda kafa yormuş olan yazarın oyunları pek çok açıdan öncüllerinden gelişkin, değerli bir külliyat sunar bize.

Yakup Kadri'nin 1909 yılında *Servet-i Fünun*'da yayınlanan ve Raif Necdet ile Mehmet Rauf'a karşı, Şahabettin Süleyman'ın *Çıkmaz Sokak* oyununu savunduğu yazısında Şahabettin Süleyman'ı ilk oyunun yazarı olarak tanımlaması tabii ki gerçeği yansıtmayan bir saptamadır. Ancak Yakup Kadri, bu saptamasıyla, eşcinsel kadınları anlatı malzemesi haline getiriyor olması ile ahlaki yönden eleştirilen arkadaşının eserinin arka planında ne gibi bir hazırlık ve düşünce evresi bulunduğunu, eserin oldukça dikkatli ve ustalıkla tasarlanmış bir metin olduğunu ve buradan yola çıkarak da Şahabettin Süleyman'ın öncüllerinden üstün, başarılı, hatta ilk tiyatro yazarı olduğunu imlemek istemektedir. Ki yazarın metinleri incelendiğinde bu düşüncenin tamamen yanlış olmadığı da görülür.

Yazarın, oyun kişilerini klişe, birbirini tekrarlayan tiplerden sıyrıp derinlikli, açmazlı karakterlere dönüştürme çabası yadsınamaz. *Çıkmaz Sokak*'taki Mukbile ve Refika yahut **Fırtına**'daki Macit bu açıdan dramaturjik olarak incelenmesi gereken karakterlerdir.

Şahabettin Süleyman, Abdülhak Hamit'in açtığı çığırda, tiyatro metinlerini ders veren, siyah beyaz anlatılar olmaktan çıkarmayı amaçlamıştır. Yakup Kadri'nin, anılarında bohem, genel geçer ahlak kaideleri dışı yaşamından bahsettiği yazarın oyunlarında Tanzimat tiyatrosunun göklere çıkardığı, yeğlediği değerler yerine bu değerlerin karşıtlarını görürüz. Tüm metinler aileye, ailenin bütünlüğüne ve kutsallığına yapılmış birer saldırı olarak okunabilecekken,

sorumsuzluk, şehvet, cinsellik, eşcinsellik farklı bir şekilde, olumsuz anlamlar yüklenmeden, hatta yer yer olumlanarak anlatılır. Ve bu sebeple dışlanmış, eleştirilmiştir yazar.

Oyun sonları, dikkati çeken bir başka özelliğidir anlatılarının. Tanzimat ve sonrasında, atasözleri, akılda kalıcı sloganlarla biten, izleyici/okuyucuya almaları gereken dersi tekrarlayan oyunları ile karşılaştırıldığında ezber bozucu, hatta açık uçlu olarak nitelendirilebilir Şahabettin Süleyman'ın sonları. *Fırtına*'da Paris'e gitmek için ailesini hiçe sayan Macit, tüm engellere rağmen kapıdan çıkacakken ağlayan bebeğinin sesi ile kalakalır.

(Macit düşünceli, dalgın bir nazarla bakar, dinler. Ağlama devam eder. Kalkar, kapıya kadar gider. Daha ziyade mütecessis dinler. Ağlama şiddetlenir.)

Nihat: Macit, araba hazır. *(Macit cevap vermez)* Araba hazır, gitmiyor musun? *(Yine sükût)* Gitmiyor musun? Macit! Macit!

Macit: *(Dönmezsizin, kısıp, düşünceli bir sesle)* Bilmem... *(Biraz sonra dönerek)* Ben de bilmem...⁷

Perde inerken ağlamanın devam ettiğini duyarız sadece. Macit öylece durmuş dinlemektedir.

Çıkma Sokak'ta karısının eşcinsel olduğunu öğrenen Nesip Bey kalp krizi geçirerek ölür. Ancak bu ölüm aynı zamanda Refika'nın kurtuluşu olacaktır. Çünkü böylece kocasının kendisini boşayıp beş parasız bıraktığı bilinmeyecek, hakkındaki şüpheler doğrulanmayacaktır. Yine de üzgündür Refika.

Refika: *(İç salonla dış salon arasındaki kapıya kadar titreye titreye ilerler, oradan yerde yatan cesede bakar)* Öldü, öldürdüm... *(Bir koltuğa bimecal, mütedehhiş düşer)* Öldürdüm...⁸

⁷ Şahabettin Süleyman, *Fırtına*, İstanbul: Tanin Matbaası, 1910, s. 74

⁸ Şahabettin Süleyman, *Çıkma Sokak*, İstanbul: Muhtar Halit Kitaphanesi, 1913, s. 107

Kırık Mahfaza'da sevdiği fahişeyi elinde tutmak için tüm eserlerini satmaya çalışan Nahit, eserleri yayıncılar tarafından yok bahasına satın alınıp sevgilisini elden kaçırınca sanata lanet eder. *Aralarında*'da ise, genç karısı ile kardeşleri arasında kalan Reşit Bey, kendisini aşağılayarak evi terk eden kardeşlerinin arkasından derin bir of çeker. Daha sonra hizmetçiyi çağırır ve hiçbir şey olmamış gibi az önce sinir krizi geçirmiş karısını sorar. Perde hizmetçinin cevap vermesine fırsat vermeden kapanır.

Şahabettin Süleyman'ın oyunları yeterince incelenmemiş, hatta henüz çevrilmemiş, daha doğrusu Latin harfli çevirileri basılmamış bir biçimde yayıncıları, araştırmacıları beklemektedir. Yukarıda değinilmeye çalışılan birkaç ufak nokta ışığında bile bu külliyyatın tiyatro edebiyatı tarihindeki önemi ortaya konulabilir. Kaldı ki metinlerin kuruluşundaki ustalık, iç içe geçen izlekler, merak unsurunun yaratılması, gerilimin sağlanması gibi teknik bazı konularda da oldukça fazla malzeme sunar Şahabettin Süleyman araştırmacılara.

Yazarın, 1910 tarihinde yayınlanan *Fırtına* adlı kitabındaki iki oyundan biri olan tek perdelik komedisi *Aralarında*'nın aşağıda yer alan çevirisi, Şahabettin Süleyman'ın oyunlarının yaygınlaşması ve incelenmesi konusundaki eksikliği bir nebze olsa giderecek, onu günümüz okuyucusu ile neredeyse yüz yıl sonra yeniden buluşturacaktır.

Abstract

As a forgotten signature of The Late-Ottoman Literature, Şahabettin Süleyman still asks for the attention of the academicians with his plays' suprising quality and undeniable difference. In this article, some inferences about his family and power discourse, his technical development and open-end plays is aimed to be summarized. And his one-act comedy, "Aralarında"s (In Between) text is given as an example of his deconstructive attitude against family and his cynical voice that can be seen/heard in all over his works.

Şahabettin Süleyman

Aralarında

(1 perde komedi)

Eşhas

Nermin Hanım

Kerime Hanım

Reşit Bey

Fatin Bey

Mahver: Bir hizmetçi kız¹

Şark ile garbın imtizaç-ı zevk ve sanatından mürekkep möblelerle, hat levhalarıyla, resimlerle, halılarla, ufak tefek müzeyyen eşya ile memlu, süslü, güzel bir oda... Sahnenin umkunda solda bir kütüphane... Sağ cihette, önde bir yazıhane... Bunun üstünde karma karışık birkaç kitap, birkaç gazete... Çini bir hokka takımı... Sahnenin solunda, ortada bir ocak...

Birinci Meclis

İptida Mahver ile Reşit Bey, sonra Fatin Bey

Mahver: Başka bir emriniz var mı?

Reşit: Hayır Mahver... Hiçbir emrim yok. Yalnız hanıma bir şey söyleme!

Mahver: Peki efendim.

¹ Orijinal metinde Mahver, “Bir hizmetçi kız” ve “Mahver” olarak, iki farklı kişi gibi sunulmuştur. Eserin içerisinde de, bazen adıyla bazen “hizmetçi” olarak sunulan “Mahver”dir. Eserde adı geçen yahut görünen başka hizmetçi yoktur. Bu sebeple eserde geçen tüm “hizmetçi” ve “hizmetçi kız” ibareleri “Mahver” olarak düzenlenmiştir.

Reşit: Bir şey değil... Bilirsin a! (*Garip bir vaziyetle*) Hanım hemşire ile görüştüğümü duymamalıdır. (*Kendini müdafaa ediyor gibi*) Korktuğum için değil, tatsızlık oluyor da ondan. Of bu kadınların gürültüleri!

(*Fatin Bey girer*)

Reşit: Ay Fatin! Böyle sabah sabah ne var bakayım?

Fatin: (*Muğber bir tavır ile*) Hiç...

Reşit: Yok yok, bir şey var, seni dargın görüyorum.

Fatin: (*Kanepelerden birine oturduktan sonra*) İhtimal.

Reşit: (*Mahver'e*) Bize iki sütlü çay... (*Sonra, Fatin'e*) Yoksa kahve mi?

Fatin: Ne olursa olsun! (*Mahver çıkar*)

Reşit: Rica ederim, ne var yine?

Fatin: (*Gayet müteceviz bir tavırla*) Senin aczin, senin mağlubiyetin, senin budala... (*Tebdili lafzla*) senin taannüdün...

Reşit: (*Gayet safdilâne*) Pekâlâ! Anladım... Ne olmuş?

Fatin: Kırkından sonra düğünün, izdivacın, genç kadınla imrar-ı hayatın zeyl-i gayr-ı müfarıkı: rahatsızlık, didinme, mağlubiyet... Meshuriyet... Anladın mı?

Reşit: (*Sersemce*) Bir şey anlamadım.

Fatin: İşine gelmiyor da anlamak istemiyorsun.

(*Mahver çayı getirir. Ani bir sükûn. Çayları bırakır, çıkar.*)

Reşit: Ne var?

Fatin: Ne olur? Zevcenin hanımefendinin ufak, manasız, çılgın heveslerinden başka ne olur?

Reşit: (*Gayet yumuşak, meftun, mütebessim*) Ayol, o çocuktur, ona bakmayınız.

Fatin: “O çocuktur, ona bakmayınız”... Her gün bu cümle. Bir gün hanımefendi en ince, en muhterem, en dini bir hissini dokunur. Kendisine haddini bildirmek için beyefendiye müracaat edersiniz. Cevaben mağlubiyet, acz, tefessüh, ihtiyarlık, meftuniyet bulunan, hissolan, görülen bu cümle bila tereddüt fırlatılır, hiç utanılmaz.

Reşit: (*Hiddetli ve niyaz-kâr*) İlerleme! Canım, ne olmuş, onu anlat!

Fatin: (*İstihza ile*) En büyük bir terbiyesizliğinde güzel bir çocukluk, en ufak bir hevesinde büyük şiir gördüğünüz, (*Bir istihza-ı tumturak ile*) gözlerinde Göksu’dan rengin, nefis bir parça, semavi bir layetenahiyet hissettiğiniz, lisanında mütehakkim bir belagat, mütehakkim bir tebelbül, bir musiki-i ruh-nüvaz bulduğunuz kadını hanımefendi...

Reşit: (*Birdenbire hiddetli ve sakin*) Of artık yeter! Sonrasını söyle efendim!

Fatin: (*Acı bir istihza ile*) Hemşire cariye Kerime Hanımı evden kovmuş.

Reşit: (*Hafif bir kahkaha ile*) Arsız, küçük bir heves, çocukluk... Bakmayiveriniz!

Fatin: Zaten bu ihtara artık hacet kalmadı, hemşiremiz bugünden itibaren evden çıkıyor.

Reşit: (*Hiddetli*) Yok! İşte buna hiddetlenirim. Koskoca kadın bir çılgına uysun da böyle bir divanelikte bulunsun, olur mu? Efendim, o hanım şımarık bir çocuk demektir. Söyler, bülbülleşir, sözleri birer name telakki edilir, kızılmaz, aldırılmaz... Onlardan bilakis mahzuziyet hissedilir. Bu böyledir.

Fatin: (*İstikrah eden bir sesle*) Rica ederim, şairiyet ve tefelsüfü bırakınız. (*Müteellimane*) Biraz da bizim izzet-i nefsimizi düşününüz! Hemşirem ayrı yemek yer. Çünkü kadını hanımefendi öyle tensip etmiştir. Hemşirem sizinle görüşmek hakkını caiz değildir. Çünkü amiriniz, maşukanız, hatt-ı şiir-i hayatınız, hanımınız böyle istiyor. Siz hemşiremin odasına hırsızca ayda bir girersiniz! Hizmetçilere yalvararak, istirahat ederek girersiniz, çıktığınız zaman kalbinizde bir korku, bir telaş vardır. Ve zevcenizin gözlerinde bir sır-ı hiddet olup olmadığını istikşaf için günlerce korka korka o gözlere bakarsınız ve sonra bize ve kendinize yalan söyleyen bir sesle “Hanım şımarık bir çocuktur,” dersiniz. Böyle her şeyi unuttum zannedersiniz. (*Ayağa kalkarak*) Artık yetişir... (*Kapıya doğru ilerleyerek*) O şımarık çocuğunuzla siz kalınız! Bütün saha-yı mahzuziyetiniz açıktır.

Reşit: (*Ayağa kalkıp biraz yürüdüktan sonra, sersem bir vaziyetle*) Fatin, Fatin! Buraya gel! Buraya gel! Fatin! (*Döner, sahnenin önüne kadar gider, hazzare*) Amma çocuk şeyler ha!

İkinci Meclis

Nermin ve Reşit

Nermin: (*Girer girmez heyecanla bir koltuğa oturur*) Oh! Buna tahammül edilmez... Buna tahammül edilmez...

Reşit: (*Yanına giderek ellerini elinin içine aldıktan sonra*) Ne oldun, ne oldun bakayım; küçük, yaramaz çocuğum?

Nermin: Of! Sen de sıkma, haydi!

Reşit: (*Daha mülâyemetle, fakat daha sırnaşık*) Yok, yok güzelim, söyleyeceksin, seni sıkın şeylerin ne olduğunu, niçin üzüldüğünü ve kim(in) üzdüğünü bana söyleyeceksin değil mi? Ben seninim... Hayat ve tesadüf, senin bu asi, her dem tuğyan kalbinin kederlerine bir mükessife olmak üzere beni güzergâh-ı hayatına atmış...

Nermin: (*Çılgın*) Sıkılıyorum, sıkılıyorum, sıkılıyorum.

Reşit: (*Niyaz-kâr*) Neden?

Nermin: (*Lakayt*) Senden, onlardan, hepsinden...

Reşit: (*Bozularak*) Benden mi? (*Niyaz-kâr*) Söyle daha ne yapayım? İşte senin esirininim, işte hayatım senindir. İşte her istediğin oluyor; arabaların, mücevherlerin, cariyelerin, hademeler...

Nermin: (*Asabi, müstahkır*) Bunlar kâfi mi? Bunlar benim gençliğim için kâfi mi? Hayır, değil mi? Hayır... (*Daha ziyade hiddetle*) İhtiyar bir kocaya, melun bir görümceye, mağruru bir kayna bedel...

Reşit: Anlıyorum, anladım, hiddetlisin... Seni affederim; sen beni zaten seversin... Daha dün itiraf etmedin mi?

Nermin: (*Şiddetle*) Ne vakit?

Reşit: Dün... Gerdanlığı getirdiğim zaman.

Nermin: (*Cebri bir tasdikle*) Evet, evet...

Reşit: (*Yanına oturarak, mütemellik*) Onu aldığın zaman beni böyle... (*Ensesinden öper*) öpmüştün.

Nermin: Bugün ne kadar müziçsin!

Reşit: (*Riyakâr ve mütebessim*) Ne kadar müzicim? Olsun, benim çılgın çocuğum.

Nermin: (*Gayr-ı ihtiyari bir asabi gülüşle*) Çılgın çocuk mu?

Reşit: (*Hilm ile safdil*) Beğenmedin... Asabi karıcığım (*Soğuk, mahsus bir gülüşle*) Dedikoducu... Güzelim...

Nermin: Ben mi? Ben mi? Söyle! (*Reşit'in kolunu çimdikleyerek*) Dedikoducu!

Reşit: Ay!

Nermin: Dedikoducu!

Reşit: Hayır karıcığım, hayır... Sen değilsin, şaka söyledim..

Nermin: (*Ayakta, pür hiddet*) Dedikoducu ben değilim, anlıyor musun? Dedikoducu senin hemşirendir, Kerime Hanım, hanımların en sonu...

Reşit: Kâfi karıcığım.

Nermin: (*Daha ziyade hiddetli*) Zaten kovdum. Bugün gidecektir.

Reşit: Kovdun mu? Böyle bir şey(i) sen yapamazsın! Meleğim...

Nermin: Evet, kovdum. Her şey bitti. Öyle istiyordu, öyle yaptım.

Reşit: Kabahati?

Nermin: Kabahati mi? Ötede beride, şu komşuda bu komşuda bana huysuz demesi... Evin içinde beni gördüğü zaman bana adem-i tenezzül ile sakın ve sakit, mağrur ve parlak nazarlar fırlatmasıdır. İşte iki kabahat! Genç ve güzel bir kadın bunlara tahammül etmez.

Reşit: Peki karıcığım, peki, senin dediğin gibi olsun. Fakat bir kere de bana sormalıydın!

Nermin: Sana... Niçin? Ev senindir değil mi? Evet, evet senindir. İşte beni sevmiyorsun, hiç sevmiyorsun. Ah! Biz kadınlar ne kadar seri'ü'l-itikatz. Sizin, erkeklerin yalancı sözlerine ne kadar kolaylıkla inanırız, ne kadar kolaylıkla!

Reşit: (*Sersemce*) Ne yalan söyledim?

Nermin: Her gün, her saat, her dakika söylediğin, tekrar ettiğin büyük yalanı unutuyor musun?

Reşit: Anlamadım ki unutayım.

Nermin: Anlamak işine gelmiyor da anlamıyorsun. Bana her gün, her saat, her dakika tekrar ettiğin "seni seviyorum, çok, çok," sözünü unutuyor musun?

Reşit: (*Hararetle*) Evet, seni çok seviyorum, çok, çok...

Nermin: (*Muğber*) Beni sevseydin, evin senin olduğunu söyler miydin?

Reşit: (*İstical ile*) Ben öyle bir şey söylemedim zannederim.

Nermin: Söylemedin, fakat onu ima ettin. “Bir kere bana sormalıydın,” sözünü söyledin. Bu cümlenin lisanında, lisan-ı imtidadında, “Bana sormadın ha! Bu kabil mi, olamaz, küstahlıktır,” ihtar ve tehdidi mündemidir.

Reşit: Hayır karıcığım, ben böyle bir fikirle o sözü sarf etmedim. Ev, bütün eşya, bütün mevcudat, bütün hayat senindir, senin olmalıdır. Muktedir olsam kâinattan sana bir oyuncak yapardım.

Nermin: (*Bir hande-yi şuh ile*) Teşekkür ederim ihtiyar çocuk. Mademki ev, hayat, her şey benimdir, hemşiren bugün gidecektir.

Reşit: Hayır, hayır, bugün olamaz!

Nermin: (*Ani bir hiddetle*) Bugün olamaz; neden? Bugün olacaktır. Ben öyle istiyorum. Yalancı; bir dakika evvel ne söylüyordun? Ya ben ya o!

Reşit: Bir iki gün sonra olsa...

Nermin: (*Daha ziyade hiddetli*) İşte son sözüm; ya ben ya o...

Reşit: (*Üzülerek büzülerek*) Düşünsene, bir iki günden ne çıkar? (*Kadın “Dinlemem” kelimesini tekrar eder*) Bir ev bulalım... Bir ev bulsunlar... Böyle birdenbire... Kardeşimdir hanım! Rica ederim... Beni seversen...

Nermin: Of, of, of... Sen beni sevseydin, bunları söylemezdin.

Reşit: Peki, peki... Fakat...

Nermin: İşte ben gidiyorum. Çok lakırdı istemem. Bugün gidecektir ve sen onunla görüşmeyeceksin. (*Çıkar, Reşit arkasından hiddetli, meftun-ı aptal bir bakışla bakar*)

Üçüncü Meclis

Reşit, Mahver

Mahver: (*Birdenbire girerek*) Beyefendi!

Reşit: Ne var?

Mahver: Şey... Efendimiz... Şey gidiyor da...

Reşit: (*Kızarak*) Şey kimdir?

Mahver: Hemşire... niz...

Reşit: Söyle çocukluğu bıraksın.

Mahver: Sizinle görüşmek istiyor.

Reşit: Benimle görüşmek? Nerede?

Mahver: Burada...

Reşit: İşte o olmaz. (*Biraz mütereddit*) Söyle gelsin!

Mahver: Peki... (*Çıkmaya hazırlanır*)

Reşit: (*Mahver çıkarken, gayet muhteriz, kısık bir sesle*) Sakın hanım duymasın ha! Sakın hanım duymasın ha!

Dördüncü Meclis

Reşit yalnız, sonra Kerime

(*Reşit yazıhanenin üzerinden bir gazete alır, biraz okur, sayfelerini süratle açar, bırakır, bir başkasını alır, yine öyle yapar, "Bir şey anlayacak gibi değilim" der, bir kitap alır... O zaman Kerime içeriye girer, çarşaflıdır... Reşit kitabın sayfelerini çevirmekle meşguldür. Kerime ilerler... İki kardeş birbirine bakar... Bir sükûn-ı barit ü müncemid bir iki dakika sürer*)

Reşit: (*Cebri bir ifade-yi müennesle*) Otursana hemşire! (*Kerime yabancı gibi bir koltuğa ilişircesine oturur, mendiliyle gözlerini siler*) Yine ne oldu? Ne var?

Kerime: (*Sakin bir gazapla*) Bilmiyor musunuz? Fatin size söylemiştir zannederim.

Reşit: Evet, evet, söylemişti. Ben bunu bir çocukluk telakki ettim de aldırmadım.

Kerime: Çocukluk bir dereceye kadar... Bu çocukluk değil, adeta çılgınlık, delilik.

Reşit: Tamam, ne iyi söyledin. Hiç, bir delinin sözüyle hareket edilir mi?

Kerime: Gücendiğimiz deli değil, kocasıdır.

Reşit: Ben mi? Fakat ben ne yapıyorum?

Kerime: Ne mi yapıyorsun? Korkuyorsun, bir deliden, bir kadından titriyorsun, bunun için, bu kadın için kıymetli hemşireni, sevgili biraderini, hayatını unutuyorsun. Kendinden bile emin değilsin.

Reşit: Yok hemşire, yok... Tahkire tahammül edemem. Deli dediğin bir kere benim karımdır. Saniyen, ben karımdan korkmam. Seni sevdiğim gibi onu da severim. Kavgalar sizden çıkıyor.

Kerime: (*Daima sakın bir gazapla*) Zıyanı yok birader... Bütün bunları karınızdan ve sizden işittik. Biz bugün gidiyoruz. (*Manidar*) Bundan sonra refahla, sükûnla yaşarsınız.

Reşit: Aman efendim! Siz de hiçbir şeye tahammül etmiyorsunuz. Küçük bir söz, küçük bir hiç sizi igzab ediyor; hanım, benim bir serzenişe hakkım da mı olmasın?

Kerime: Buna serzeniş demezler birader! Buna hiddet, gazap, tahkir derler. Ben gidiyorum dedim a, artık kâfidir, bahtiyar olunuz efendim. Bahtiyar... Mademki hayatınızı bir güçleştiriyoruz.

Reşit: Kerime, rica ederim, biraz sükûn ve itidal ile düşün! Ben evlendim... Genç, güzel, taze bir kadın aldım. Niçin böyle intihap ettim? Eğer bir ihtiyaç-ı adi için ise ondan biraz daha büyük olanı kifayet ederdi.

Kerime: Daima felsefe...

Reşit: Bak, sen beni de dinlemiyorsun.

Kerime: Niçin dinleyeceğim? Onu masum ve bi günah, bizi mahkûm ve pür kabahat çıkartacak, gösterecek cümleler değil mi? Çok dinledim. (*Mendiliyle gözlerini siler*)

Reşit: Hayır, öyle değil. Ne siz kabahatlisiniz, ne o... Yalnız bana, fikrime, ruhuma ait birkaç cümle. Evet, ne diyordum? Eğer öyle ise yaşlı bir kadın kâfiydi, değil mi? Ben öyle istemedim. Ben o ihtiyacı zaten tatmin ediyordum. Ben muhitimde biraz hararet, biraz şebab, biraz hüsün, biraz çılgınlık, biraz şiir aradım. Bana sükûn hayat vermiyordu. Eğer sükûn ve sükût, refah ve ihtimam zevkimi temin etseydi hiç evlenmezdim. Senin namuslu, pür dikkat ve teyakkuz eyadi-i şefkat ve ihtimamının nevazişlerin altında imrar-ı hayat eder, ölürdüm.

Kerime: Demek ben seni bahtiyar edemedim. Demek sen benden memnun değildin, nankör, hissiz!

Reşit: Hemşire, asabiyetini bırak, ben sana ihtiyaçtan bahsediyorum. Bana sükûn-ı hayat değil, tezebzup ve teşevvüş-i hayat lazımdır diyorum. Benim için buna, bu intizamsızlığa, bu velveleye, bu mücadele-yi nuşine tahammül ediniz demek istiyorum.

Kerime: Tahammül etmek, kovulduktan sonra...

Reşit: Sesinizi çıkarmayınız, onu hiddetlendirmeyiniz.

Kerime: Birader, üç aydır ağzımı açtığım yok. Fakat zevceniz bir hiçten, bir sükûttan, bir nazardan bir tufan, isyan ve gazap ihraç ediyor, bağırıyor, çağırıyor, tahkir ediyor, kovuyor...
(Gözlerini siler)

Reşit: Buna gülerler hemşire! (Saf ve tuhaf bir tarzda) Öyle, hiddetli ne kadar güzel oluyor değil mi? (Güler)

Kerime: Çılgıncasına, sersemcesine seviyorsunuz. Bütün hakikat nazarlarınızdan kaçıyor. Hemşireniz ağlıyor, kovuluyor, ona safsatalarla cevap veriyorsunuz. Birader, siz mağlupsunuz, bu uçurumda, bu aşk çukurunda çabalamaya, çabaladıkça zevk duymaya mahkûmsunuz, fakat biz tahammül edemeyiz. Bize hayat-ı sakine, hayat-ı naime lazımdır. Gidiyoruz.

Reşit: Ben size bu hayatı burada temin edersem yine gider misiniz?

Kerime: Temin edebilmek? Zannetmem...

Reşit: Hanım, sana ne? Ben idare edecek değil miyim? Bak o zaman görürsünüz, galip miyim, mağlup muyum?

Kerime: Peki, bugünkü kovulmaya ne yapacağız?

Reşit: Hanım, her şeyi bana bırakın! Karışmayınız, odanıza gidiniz, sükût ediniz... Aldırmayınız.

Kerime: Biz mi ser-fürü edeceğiz? Daima biz mi mağlup olacağız?

Reşit: Öyle düşünmeyiniz, rica ederim, mağlup olmak ne için? Siz galip olacaksınız. Oturmaklığınız ona karşı, “Sen kim oluyorsun, burası kardeşimin evidir, otururum zahir,” demektir.

Kerime: Böyle düşünülürse tabii biz galip geliriz. Fakat arsızca, yılışıklar gibi oturmak, edilen tahkirlere, fırlatılan tehditlere, izhar edilen kin ve gazaplara lakayt oturmak, “Ben muhtacım, eziniz,” demektir, anlıyor musunuz? (*Gözlerini siler*)

Reşit: Evet... Fakat...

Beşinci Meclis

Evvelkiler, Nermin

(*Reşit, Nermin'i görünce korkak bir nazarla bakar, Kerime, müteneffir, mütecaviz bir vaziyette Nermin'i gözleriyle süzdükten sonra biraderinin vazı ve atvarı üzerine nazarlarını tespit eder, calı bir lakaydi ile oturur.*)

Nermin: (*Kocasına hücum ile*) Hain, melun, sana ben ne tenbih ettim.

Reşit: (*Korkak ve mütehayyir*) Şey... Karıcığım...

Kerime: (*Mütecaviz*) Ne hakkınız var ki ne tenbih edeceksiniz?

Nermin: (*Pür hiddet ve nefret*) Hanım, hala lakırdı söylüyor musunuz? (*Manidar*) Bahusus evde oturmak hakkına bile...

Kerime: (*Tedafii bir tarzda*) Rica ederim siz kim oluyorsunuz?

Reşit: Bana bakınız... Çocukluk...

Nermin: (*Kocasına*) Sen sussana miskin!

Kerime: Doğrusu hanımefendi gayet terbiyeli!

Nermin: Sus diyorum, kâhya kadın olmaya liyakati olmayan kadın...

Reşit: Biraz yavaş.

Kerime: Ben mi? Siz mi?

Nermin: Siz... Şüphesiz siz!

Kerime: Bundan büyük cesaret olamaz.

Reşit: Hemşire sen de...

Kerime: Bundan büyük cesaret olamaz.

Nermin: *(Kocasına)* Hala ona hemşire mi diyorsun, ihtiyar canavar?

Reşit: Nerminciğim, sükûn, sükûn...

Kerime: *(Kardeşine, manidar ve müstehzi)* Tahammülünüze diyecek yoktur, beyefendi...

Nermin: Ne utanmaz kadın! Kovulduktan sonra benim evimde oturmaya devam ediyor.

Kerime: Sizin eviniz nerden oluyor? Anlatınız bakayım...

Reşit: Ayıptır, rica ediyorum.

Nermin: Kocamın evi benim evim demektir, anladınız mı, hanım!

Kerime: Kardeşimin evi benim evim demektir, anladınız mı, küçük hanımefendi.

Nermin: *(Kocasına)* Söyle, söyle... Ev kimindir?

Reşit: Fakat sükûn bulunuz da...

Nermin: *(Hiddetle Reşit'in kolundan tutarak)* Söyle... Söyle...

Reşit: *(Yutkunarak)* Ev... Ev... Evet, ev...

Kerime: Çabuk söyle!

Reşit: *(İstirham-ı elim ile)* Fakat sen Kerime...

Nermin: İhtiyar çapkın! Kulaklarımın yanında bu cadının, bu fuhuş kurdunun ismini telaffuz etmeye utanmıyor musun?

Reşit: Ben mi?

Nermin: Sen.

Kerime: *(Mağrur ve lakayt gibi)* Hanım, söylediklerinizi size iade ederim.

Nermin: *(Daha ziyade hiddetli)* Hala duruyorsun, daha ziyade hiddetli oluyorsun herif!

(Şiddetli hıçkırıkla ağlamaya başlar) Ne kadar bedbahtım, ne kadar bedbahtım!

(Reşit onu kanepeye götürür, Nermin savruk bir tarzda uzanır gibi oturur. "Ne kadar bedbahtım," sözünü birkaç defa tekrar eder. Sonra, gittikçe azalan hıçkırıklar, sakin bir ağlamaya tebdil eder. Reşit cebinden bir mendil çıkarır, Nermin'in gözlerini siler. Bir iki saniye sükût...)

Reşit: (*Kerime'ye, serzenişli bir hitapla*) Çocukluk yapıyorsun, gördün mü şimdi?

Kerime: Zavallı bunak, inandın.

Reşit: Haddini aşılıyorsun ama!

Altıncı Meclis

Evvelkiler, Fatin, sonra Mahver

Fatin: (*İçeriye girer girmez*) Yine ne var hemşire?

Kerime: (*Fatin'e koşarak*) Birader... Birader... Ölüyorum... Bittim.

Reşit: (*Fatin'e hitapla, Nermin'i göstererek*) Bak şunun haline... Bak.

Fatin: (*Reşit'e*) Artık sen bunadın. Hayata bir heves-i merbutiyetle devam edeceksin anlaşılıyor.

Reşit: (*Nermin'le daima uğraşarak, safdilane*) Fakat birader, şu hal görülür de dayanılır mı?

Nermin: (*Kısıık, nazlı bir sesle*) Gitsinler, gitsinler...

Reşit: Ne dedin ruhum?

Nermin: (*Daha ziyade nazlı*) Gitsinler! İstemem...

Fatin: Anladık hanımefendi, anladık.

Kerime: (*Nermin'e inat*) Gitmeyeceğim, gitmeyeceğim.

Reşit: (*Niyaz-kâr*) Hemşire...

Fatin: Abla! Sus... Sus...

Kerime: Neden?

Nermin: (*Şımarık, nazlı*) Gitsinler, istemem, gitsinler!

Reşit: Nerminciğim, üzülüyorsun.

Kerime: (*Fatin'e*) Kardeş değil ki...

Fatin: Şaşırılmış ve avanak.

Reşit: Birader, bunlara sebebiyet vermekte mana var mı?

Fatin: (*Müdafaa ile*) Biz hiçbir şeye sebebiyet vermedik. Yalnız karınız... Haydi söylemeyeyim.

Nermin: (*Birdenbire ayaklanarak, şiddetli*) Neyi, neyi söyleyeceksin, neyi biliyorsun ki?

Fatin: Ay çok söylenme!

Kerime: Biz çok şey biliyoruz, fakat terbiyemiz müsaade etmiyor.

Reşit: Aman! Çocukluğu bırakınız!

Nermin: İftiracılar, iftiracı kadın! (*Çılgın, düşünmeyerek*) Hem ne yapsam hakkım değil mi? Yine ben namuslu bir kadını da...

Fatin: O kelimeyi melus ağzında telvis etme! Sen... Artık söyleyeceğim, böyle bunak, meftun, sersem, beyinsiz bir koca ile her şeyi oynayabilmek için bizi istemiyorsun, biz gidiyoruz.

Reşit: (*Hiddetle*) Gidiyoruz... Gidiniz efendim, gidiniz, kapılar açıktır.

Kerime: (*Nefretle*) Sanki kardeş...

Reşit: Bunu ben istemiyorum. Siz istiyorsunuz.

Fatin: Evet, evet

Nermin: Fena oluyorum, bayılacağım, of... Of...

(*Reşit Nermin'e koşar*)

Kerime: (*Fatin'e, Reşit ve Nermin'e duyurur bir tarzda*) Hanım nazlanıyor.

Reşit: Hemşire, adeta sen akılsızsın.

Nermin: Gitsinler, boğulacağım...

Fatin: Şimdi gideriz. Merak etmeyiniz hanımefendi.

Kerime: Gideriz.

Reşit: Gidiniz efendim, benden size dua.

Fatin: İhtiyacımız yok.

Kerime: Namuslu karınızla kalınız!

Nermin: Of... Of... Bittim *(Bayılır)*

Reşit: Seni kimse yok mu? Bayıldı. Zili çalınız... *(Zile koşar, çalar)* Ne kadar merhametsiz adamlarsınız. *(Kapıya gider)* Kimse yok mu? Kimse yok mu? *(Zile tekrar gelir, şiddetli çalar. Bunları Reşit yaparken, Fatin ile Kerime inanmadıklarını ima eden ve zaitlerle gizli gizli konuşurlar)* Fatin, Kerime, ne kadar lakaytsınız.

Kerime: *(Fatin'e)* Adeta deli!

Fatin: Bunak... Tutkun.

Reşit: *(Nermin'e koşarak)* Ne kadar fena! Ne kadar fena! *(Telaşlı, çıldırılmış, Kerime'ye koşarak)* Merhametsiz! Ne duruyorsun? Ne duruyorsun! Zili çalsana... *(Kerime gayr-ı ihtiyari zile koşar, çalar)*

Fatin: *(Bu sahneyi merhametle memzuc bir gazapla seyreder, Kerime zili çalarken Mahver içeriye girer)*

Reşit: *(Mahver'e)* Kızım neredesin? Koş... Koş...

Mahver: *(Müteheyyiç)* Ne var?

Reşit: Sual zamanı değil, gel buraya, gel! Şimdi kaldıralım, odasına götürelim. *(Mahver hanımın omuzlarından tutar)* Öyle değil, öyle değil, arkama bindiriniz... *(Mahver bunu yapmak için çalışır, muktedir olamaz, Reşit yüzü sahneye, arkası karısına dönük)* Rica ederim Fatin, rica ederim... *(Fatin gelir, Mahver'le beraber Nermin'i kaldırır, Reşit'in arkasına bindirir, böylece Reşit, Nermin, Mahver sahneden çıkarlar)*

Yedinci Meclis

Fatin ile Kerime yalnız

Kerime: *(Bir kanepeye oturarak)* Aman bittim; ne fena, ne fettan kadın!

Fatin: Ne hırçın ve ne de kurnaz!

Kerime: Zavallı Reşit, bunları hakikat zannediyor.

Fatin: Onu, Reşit'i, bu hırçın, bu deli, bir saat kurar gibi kuruyor... Bir erkek nasıl kuruluyor gördün mü?

Kerime: Artık bizim için bu evde yaşamak olamaz.

Fatin: Kabil mi hemşire?

Kerime: Fakat Reşit'e bir iki şey söyleyelim.

Fatin: Çünkü hep o kabahatlidir. Bir iki söz lazımdır.

Kerime: Evet, evet, o kadar kızıyorum, o kadar husumetim var ki, kardeşim olduğunu inkâr etmek derecelerine geliyorum. Zaten siz erkekler hep böylesiniz, evlendikten sonra...

Fatin: Ben müstesna.

Kerime: Görürüz.

Fatin: Bir kere ben evlenmeyeceğim. Saniyen, ben hiçbir zaman mağlup olmam.

Sekizinci Meclis

Evvelkiler, Reşit, sonra Mahver

Reşit: (*Girer girmez*) Siz de çocuksunuz. (*Yüzünü mendiliyle silerek yazıhanenin arkasındaki koltuğa oturur, kendi kendine*) Ne fena dakikalar! (*Fatin ile Kerime'ye*) Hekim çağırttım... Hali pek fena, hep kabahat sizin...

Kerime: Bahtiyar olunuz efendim. Biz sizi sevgili karınızla bırakıp gidiyoruz.

Reşit: Ben bu halde, Nermin öyle iken?

Fatin: Daima Nermin öyle iken diyorsunuz, kardeşlerim böyle iken demiyorsunuz. Kalk hemşire, kalk! Bu çarpılmışın, bu bunağın evinden, yanından uzaklaşalım.

(*Kerime ağlamaya başlar*)

Reşit: Kerime, rica ederim Kerime...

Kerime: Sizin hiç fiile çıkamayacak merhametinize muhtaç değilim, anlıyor musunuz? Sevgili yılanınızla bahtiyar olunuz.

Reşit: *(Mülayim bir hiddetle)* Fakat rica ederim, bu kadar ilerlemeyiniz, işte, hastadır, bakınız...

Fatin: *(Kerime'nin elinden çekerek)* Bırak şu bunağı... Bırak şu hasta budalayı...

(Çıkarlar. Reşit sahnenin önüne kadar gelir. Sersem, safdil bir vaziyetle yüzünü şişirerek "of," der. Sonra gider, zili çalar, asabiyetle çalar. Mahver görünür.)

Reşit: Hanım nasıl?

Perde iner

Abstract

As a forgotten signature of The Late-Ottoman Literature, Şahabettin Süleyman still asks for the attention of the academicians with his plays' suprising quality and undeniable difference. In this article, some inferences about his family and power discourse, his technical development and open-end plays is aimed to be summarized. And his one-act comedy, **Aralarında's** (In Between) text is given as an example of his deconstructive attitude against family and his cynical voice that can be seen/heard in all over his works.